

‘Zonder Nederlands

SPECIALE TAALKLASSEN – Praktijkschool De Einder in de Haagse buurt Transvaal wordt geconfronteerd met steeds meer leerlingen met een taalachterstand. Daarom besloot de school twee jaar geleden meer werk te maken van leesonderwijs. ‘Nederlands is een keiharde voorwaarde voor succes. En zonder lezen kom je er niet,’ stelt directeur Aad van Loenen.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het is maandagochtend halfnegen. De taalklas van docent Geertje Noten maakt zich op voor een voorleesles met LessonUp, een digitaal lessysteem. Het is even prutsen voor alle iPads zijn opgestart, maar dan installeren alle dertien leerlingen zich achter een eigen tablet. Noten leest voor uit *Schuld* van Anne-Rose Hermes uit de serie Eenvoudig Communiceren. Het verhaal gaat over John die een botsing heeft veroorzaakt. Zijn vader heeft de verzekering niet betaald en dus moet John de schade zelf vergoeden. Hij zoekt naar een manier om dat probleem op te lossen. Maar hoe doe je dat, zonder geld of diploma?

Er komen allerlei opties voorbij. John kan gaan dealen, maar ja, dan kun je in de ‘bajes’ terecht komen. Hij besluit dat het toch verstandiger is om aan de slag te gaan bij de bouwmarkt. Wat is dat, een bouwmarkt? Veel leerlingen schudden hun hoofd. ‘Zoals de Gamma en de Praxis,’ legt Noten uit. ‘Waar je bouwmaterialen kunt kopen.’ Na elk hoofdstuk verschijnt er een meerkeuzevraag op het scherm. Wat heeft John met

zijn verdiende geld gedaan? Er verschijnen vier antwoorden. ‘Ik weet het, ik weet het!’ klinkt het van de zijkant van de klas. ‘Niks hardop zeggen,’ waarschuwt Noten. ‘Iedereen moet zelf antwoord geven.’

Meerkeuzevragen

Schuld is niet alleen een oefening in Nederlands, je wordt er ook *streetwise* van. Het verhaal gaat over geld lenen, schulden maken en allerlei dilemma’s die je in het dagelijks leven kunt tegenkomen. Noten gebruikt veel gebaren en mimiek tijdens het voorlezen en de klas is actief betrokken bij het quizgedeelte. Zodra iemand een keuze maakt, zie je dat op het scherm. Een volgende druk op de knop onthult wat het juiste antwoord was. Melih (twaalf jaar) vindt het competitie-element spannend. ‘Je ziet op het scherm wie de hoogste score haalt.’ Dat is leuk, maar niet per se makkelijker, vindt Melat (twaalf). ‘Je moet nu op twee dingen letten: goed luisteren, de vraag lezen en antwoord geven.’

Aanwinst

De iPads zijn een nieuwe aanwinst, aangeschaft met gemeentelijke subsidie. Ze worden gebruikt om laagtaalaardige leerlingen extra in het Nederlands te ondersteunen. Het is een groep die moeilijk aan het lezen te krijgen is, zegt Noten. ‘Vaak is het een combinatie van taalachterstand, zwakke cognitie, soms gecompliceerd met een vermoeden van dys-

FOTO'S ANNEMARIE TERHELL

geen baan,

lexie, maar dat kun je niet testen bij kinderen met een laag iq.' De iPads zijn een extra trigger om zwakke lezers over de streep te trekken. En dat lijkt te werken. 'De eerste keer dat we een quiz deden was het zo'n succes dat ik twee uur lang ben blijven voorlezen.'

Snelle stijging

Schooldirecteur Aad van Loenen vertelt in zijn kantoor dat hij het percentage leerlingen dat de school binnenkomt met een taalachterstand de laatste jaren rap ziet stijgen. Van de veertig nieuwe leerlingen die dit jaar op school zijn begonnen, is een derde onvoldoende taalvaardig om goed aan het onderwijs te kunnen deelnemen. Dat probleem was vijf jaar geleden nog niet aan de orde. 'Veel leerlingen zijn niet in Nederland geboren. Thuis komen ze niet of nauwelijks in aanraking met Nederlands. Sommige gezinnen komen alleen op zondag de deur uit om bij Ikea te ontbijten.'

Alles is taal

Zonder Nederlands begin je niks, stelt Van Loenen. 'Alles is taal. Ook rekenen, geschiedenis en maatschappijleer.' Het zou eigenlijk niet moeten kunnen, dat leerlingen met zo weinig taalvaardigheid in het middelbaar onderwijs starten, maar het is de realiteit. Kinderen die te laag scoren, rollen automatisch het praktijkonderwijs binnen. Het probleem is complex: 'Als je de taal niet goed spreekt, doet dat een hele-

boel met gedrag. Het is slecht voor je zelfvertrouwen en maakt kwetsbaar.'

Een van de knelpunten is de schakelklas eerste opvang, waar migranten het Nederlandse basisonderwijs instromen om Nederlands te leren, denkt Van Loenen. In het basisonderwijs duurt dat begeleidingstraject maar een jaar. Te kort, vindt hij. 'Daarna komen ze terecht in overvolle klassen waar ze veel te vaak te horen krijgen wat ze allemaal niet kunnen. Die schakelklas zou verlengd moeten worden naar twee jaar, net als in het middelbaar onderwijs. Het heeft totaal geen zin om met andere vakken te beginnen als je de taal nog niet beheerst.'

Inhaalslag

Om deze laagtaalvaardige leerlingen een betere start op De Einder te geven, besloot Van Loenen twee jaar geleden om de speciale taalklassen in te richten. Die beginnen elke dag met twee uur intensief taalonderwijs. Toch is dat nog niet genoeg, denkt hij. 'Leerlingen zitten maar zes van de vierentwintig uur op school. Beter zou het zijn als ze constant in een Nederlandse omgeving verkeren om hun achterstand in te halen. Pas in het derde leerjaar waarin ze stage gaan lopen en terechtkomen op een werkplek, zie je dat het ineens veel sneller gaat.'

Dat mensen buiten de boot vallen omdat ze laaggeletterd zijn, is onderdeel van een veel groter maatschappelijk probleem dat een structurele aanpak vergt. Maar in het praktijkonderwijs komt het wel heel manifest aan de orde, ziet Van Loenen. 'Drie jaar geleden herkende niemand dit beeld en nu lopen steeds meer scholen tegen hetzelfde aan.' Intensief begeleiden is de enige weg om de spiraal te doorbreken, denkt hij. Leerlingen uit hun sociale isolement dwingen, ze uitdagen met nieuwe situaties. 'Als je ze verantwoordelijk maakt voor zichzelf, dan zie je ze groeien. Er zijn genoeg schoolverlaters die een baan hebben gevonden.' Maar: 'Je bent alleen kansrijk als je Nederlands beheerst.'

Applausje

Intussen in de taalklas wint Kamil de quiz van vandaag. Hij heeft vier vragen goed en heeft het snelst geantwoord. Hij krijgt een applausje. Attia vertelt nog dat de klas meedoet aan De Weddenschap, het leesbevorderingsprogramma voor het vmbo. 'We zijn naar de bieb geweest. We hebben ons allemaal ingeschreven. We moesten drie boeken uitkiezen.' Trots vertelt ze dat ze *Het bevroren paradijs* van Thea Stilton dit weekend heeft uitgelezen. Melih, die naast haar zit, gelooft het niet. Een heel boek? Echt waar, bevestigt Noten. 'Er zijn hier ook kinderen die thuis lezen, Melit,' zegt ze met een knipoog. ●●●